

ratikus államrendjét. Churchill a demokratikus kormányokat rendőrkormányoknak nevezi. Annak bizonyítékául, hogy a délkelet-európai országokban nincs demokrácia. Churchill a kommunista pártok növekedését hozza fel. Churchill számára az a demokrácia, ahol nincs kommunista párt. A dunai népek azonban másként gondolkoznak, mint Churchill. Ők tudják, hogy *a kommunista pártok nélkül igazi demokrácia nem lehet* és nem Churchill, hanem a maguk elképzelései alapján fogják a demokráciát kiépíteni.

A dunai népek meg fogják védeni demokratikus államrendjüket és a békét a Dunavölgyében. Önbizalmukat emeli az a körülmény, hogy — amint Sztálin szavából tudják — egy olyan világhatalom szimpátiájára és segítségére támaszkodhatnak, mint a Szovjetunió.

A béke a Dunavölgyében és a legjobb viszony a Szovjetunió és a dunai államok között — ez egy és ugyanaz. A Szovjetunió külpolitikája, amely a nemzetek egyenjogúsága elvének elismerésén alapul, ragyogó példát mutat valamennyi dunai állam számára. A Szovjetunió támogatja és hathatósan segíti a dunai népeket abban is, hogy barátság rendezzék egymás között vitás kérdéseiket.

A dunai népek a múltban sok megpróbáltatáson mentek keresztül és a jövőben még sok nehézséget kell kölcsönös erővel leküzdeni. De a perspektívák még sokkal biztatóbbak, sokkal reményteljesebbek, mint valaha a múltban voltak.

Nagy költőnk, Ady Endre, igen sokszor írt a Dunáról, a Duna völgyéről. Az ő ragyogó fantáziájának a Duna vize valamilyen különös tápot adott. De progresszív és demokratikus érzése akkor, a régi világban egy pesszimiztikus aláfestéssel, életérzéssel párosult. Ady azt mondta:

»A Duna parton sohse életek
Boldog, erős, kacagó népek.«
»Schse lesz máskép, így rendeltetett,
Mióta ő zúgva kivágott,
Boldog népet itt sohse látott.«
Boldog népet itt sohse látott.«

Ady még a dunai népek szolidaritását és közösségét is csak a szenvedés jegyében tudta az akkori nehéz viszonyok között elképzelni:

»Hiszen magyar, román, szláv bánat
Mindenkor egy bánat marad.«

Ma máskép éljük át a dolgokat. A történelem nem ismétlődik, nem áll meg és nem hátra megy, hanem előre. És bármilyen nagyok a nehézségeink és bármilyen súlyos a helyzetünk, ma mégis okunk van sokkal optimisztikusabban nézni a dolgokat. Mi a népek közös erőfeszítésével új életet akarunk megvalósítani a Duna völgyében és nemcsak szenvedést és bánatot látunk magunk előtt, hanem egy új Dunavölgyét, ahol Adyt variálva:

»Magyar, román, szláv öröm
Mindenkor egy öröm legyen.«

*****

VILÁGSZEMLE

— rta: Sulhof József

Az a válveregető hang, ahogyan a nyugati sajtó a szovjet delegációnak a párisi négyhatalmi külügyminiszteri konferencián tanúsított engedékenységről nyilatkozik, pontos helyzetképet nyújt. »Idővel majd megtanulják az oroszok, hogy nem lehet nemzetközi tárgyalásoknál merev álláspontra helyezkedni, hanem rugékonyságra van szükség« — állapítja meg az angol sajtó. Ez a felfogás mutatja, hogy a nyugati delegátusok nem népeik és ezeken keresztül a világ népeinek pontos célkitűzéseivel mennek a nemzetközi tárgyalásokra, hanem egy

uralmi osztály érdekeit képviselik és ezek tekintetében már előre készek az alkudozásra. Ezzel szemben a szovjet delegáció nem alkudozásra készül, hanem a népek jól felfogott és tudományos pontossággal lemért érdekeit és célkitűzéseit képviseli. Kezdetben tehát merev, mert jól tudja, hogy tulajdonképpen a nyugati népeknek is ugyanaz volna az érdeke, amit a szovjet delegáció képvisel. Amikor azonban az alkudozó álláspontban megtalálja a megoldást, ami átsegíti a tárgyalásokat a végső kiéleződések veszélyén, akkor engedékeny, hiszen a népek, a világ minden népének elsőrendű érdeke, hogy a nemzetközi ellentétekben ne kerüljön sor a végső kiéleződésekre.

Ebben az alkudozásban folyt le és fejeződött be a párisi külügyminiszteri értekezlet. Hivatalos jelentést ezuttal sem adtak ki, minthogy azonban a tanácskozások idején naponta részletesen tájékoztatták a sajtót, ez nem is volt szükséges. Az értekezlet végső eredményeképpen elkészült az öt békeszerződési javaslat és az a jegyzék, amely a rendezetlenül maradt kérdéseket sorolja fel. Ezek közé tartozik a külföldi román vagyonok sorsa, a dunai hajózás problémája és az olasz gyarmatok ügye. A dunai hajózás kérdését előbb a román békeszerződés keretében akarták rendezni, majd angol javaslatra külön dunai egyezményt ajánlottak, amelyet kötelező elfogadásra terjesztenének elő a dunai államoknak. A szovjet delegáció azonban ragaszkodott ahhoz az elvhez, hogy a szövetséges dunai államok — Csehszlovákia és Jugoszlávia megkérdése nélkül nem határozhatnak ebben a kérdésben. Az olasz gyarmatok ügyét úgy rendezték, hogy a békeszerződésben Olaszország lemond gyarmatairól, amelyeken egy évre ideiglenes kormányzatot állítanak fel és ha egy éven belül nem tudnak megegyezni a külügyminiszterek, az Egyesült Nemzetek naggyűlése elé teresztik a kérdést. A román vagyon körül elvi kérdést kell eldönteni, hogy a legyőzött állam külföldre hurcolt vagyonát hadiszákmánynak tekinthetik-e — ez az angol álláspont — vagy, mint a Szovjet hangsúlyozza, vissza kell szolgáltatni Romániának, mivel a fegyverszüneti szerződésben nem nyilvánították hadiszákmánynak ezeket az értékeket.

Az osztrák problémában ellentétek merültek fel. A szovjet javaslat mindenekelőtt arra irányult, hogy távolítsák el Ausztriából a 437 ezer hontalant, akik nagyrészt a környező államok politikai menekültjei és Ausztriát veszélyt jelentő tűzfészekké avatják. Ezenkívül rendezni kívánta a megszállás és a hadikárpótlási kérdések ügyét is. A berlini deklaráció értelmében ugyanis minden külföldi német vagyon hadiszákmánynak tekinthető és az érdekelt övezet megszállói elkobozhatják. A szovjet megszálló hatóságok most elrendelték Ausztriában a német vagyonok elszállítását, Ausztria tiltakozást jelentett be ez ellen azzal az indokolással, hogy az, amit el akarnak szállítani nem német, hanem osztrák vagyon, mert a németek az osztrákoktól kobozták el. Anglia és Amerika nagylelkűen lemondott erről az igényéről. Ausztria javára.

Ennek a bámulatos nagylelkűségnek, amely a legyőzött ellenséggel szemben emyire engedékeny és ugyanakkor a szövetséges Csehszlovákiával és Jugoszláviával szemben, a dunai hajók visszatartásában — szinte a nyílt zsarolás határán jár — nagyon egyszerű a magyarázata. A nyugati államok politikáját nem tudományos mérlegelés és a fejlődés szempontjainak pontos lemérésevel irányítják, hanem a pillanatnyilag legnagyobb befolyáshoz jutott tökéredekelt-ségek érdekei szerint. A krími konferencia idején még folyt a háború, tehát nem okozott akadályokat, hogy korlátlan összegeket alápiítsanak meg. A szovjet közbelépésére az eredeti hadikárpótlási tételeket 20 milliárd dollárra szál-lították le. A potsdami konferencia idején a diadalmamor befolyásolta az ame-rikaiakat, Churchill pedig a konferencia idején megtartott választások, ame-lyek miatt nem mert lemondani a hadikárpótlásról. Időközben azonban az érdek-csoportok befolyásában eltolódások következtek be. A háború nagy nyereszke-

dői he'yre olyanok kerültek, akik most kívánnak nagy nyereséget szerezni. Ezek tehát fel akarják támasztani a hitleri Németországot. Nem engedik a gyárakat leszerelni, a düsseldorfi acélgyárakat változatlanul fenntartják, Hamburgban — Berlin helyett — újból életre keltik az AEG villamossági vállalatot, a legnagyobb német villamossági konszernt. A Ruhr-vidék bányáinak, szemét ezen üzemek céljaira használják fel, ahelyett, hogy a francia újjáépítést segítenék. A német hadsereget még mindig nem fegyverezték le, a földreformot nem hajtották végre, a hitleri gyárak ma is náci vezetés alatt állnak és a leszerelésüket megtagadták. Byrnes és Bevin mögött olyan hatalmi körök állnak, amelyek szeretnék újból eljátszani a nagy játékot a genuai konferenciától (1922) a müncheni konferenciáig (1938). Ha lehet. Minthogy azonban kétségtelen: az angol és amerikai tömegeket nem lehet belevinni egy újabb háborúba, ezért egyelőre csak előkészületek folynak. Ezekhez tartozik, hogy meg akarják őrizni a német ipar egységét akkor is, ha ennek ellenében lemondanak a közvetlen hadikárpótlásról. Azért közvetlenről szólnak, mert közvetve viszont megszerzik az érdekeltségi többséget, a részvénykötegeket, tehát más úton majd kárpótolják magukat. Ezenkívül Ausztriával szemben politikai célzattal is nagylelkűek akarnak lenni, mert ez eléggé olcsó: alig 30-35 millió dollárról van szó az amerikai övezetben. Ennek ellenében megveszik maguknak Ausztriát.

Ha már most a békekonferencia előkészületei szempontjából vizsgáljuk az elmúlt egy hónap eseményeit, elsősorban annak az öt államnak a helyzetét kell megvizsgálni, amelyekkel békeszerződést kötnek. Ezek O'aszország, Románia, Bulgária, Magyarország és Finnország. A politika kuszált érdekseit figyelve, az öt ország helyzetén keresztül nagyjából az egész világpolitika egyhónapos fejlődését tárhatjuk fel.

Olaszország: A június 2-iki választások és népszavazás után csak hat hét-tel később sikerült az új kormányt megalkítani de Gasperry elnökletével. A kormányban a három nagypárt, a kereszténydemokraták, a szocialisták és a kommunisták miniszterein kívül a népi köztársasági párt egyik képviselője és egy pártunkívüli kapott helyett. A kihirdetett kormányprogram nem egy faszmusból felépülő ország munkatervét, hanem az északi-ész nagyiparosok és a délolasz nagybirtokosok, valamint a mögöttük álló, angol-amerikai nagytőkések szándékait hirdeti. Az olasz pénzügyi helyzet ugyanis mesterségesen úgy alakult, hogy minden terhet a tömegekre hárítottak át azzal az indokolással, hogy csak ez vezethet a gazdasági javuláshoz. Ezzel szemben a nagyipar és a nagybirtokok helyzete kiváltságossá vált. Nyilvánvaló, hogy ilyen körülmények között a tömegek elégedetlenek és a sztrájkhullám feltartóztatathatatlannal terjed Olaszországban. A sztrájkban nemcsak az ipari, hanem a mezőgazdasági munkásság is résztvesz, az elért eredmények azonban a fokozódó pénzhigítás következtében rövid idő alatt jelentéktelenné zsugorodnak össze.

Ugyanakkor, amikor befüről föl a harc a koalícióban résztvevő pártok között, kifelé egészen különleges politikát folytatnak, amely arra irányul, hogy kielégítse a külföldről bujtogatott, fasiszta szellemű, monarchista csoportokat és Olaszországot teljes mértékben angol-amerikai gyarmattá avassa. Az angol-amerikai politika a fasiszta tömegekre támaszkodva jótalan előnyöket követel Olaszország számára pusztán azért, hogy a Földközi-tengertől távol tartsa a »szovjet exponensét, Jugoszláviát« — ahogyan ők mindezt megfogalmazzák. Amerika, céljainak biztosítására, mint mindenütt, Olaszországgal szemben is az élelmiszerek és ipari nyersanyagok szállításának, vagy visszatartásának eszközét és fegyverét alkalmazza. Anglia pedig elsőrendű érdekének tartja,

hogy imperialista útvonalán, a Földközi-tengeren kizárólagosságot biztosítson a maga számára. Mindezen felül Caszország eléggé gazdag ahhoz, hogy gyarmatosítása hasznozható legyen. A megszállási költségek már eddig hat milliárd dollárt tesznek ki. Ez az az összeg, amely Olaszországot gyarmati kiszolgáltatottságba juttatja.

Fanciaország mindebben egészen különös szerephez jutott. Habár Brigga és Tenda területéhez feltétlenül joga van és ragaszkodik jogához, másoldalon teljes mértékben védelmébe veszi az olasz érdekeket még a szövetséges Jugoszláviával szemben is ugyanúgy, mint az angol-amerikai hatalmak. A magyarizatot Churchill legutóbbi párisi látogatása adta meg. Az angol kormány hangsúlyozta ugyan, hogy Churchill magánszemélyként látogatott el Párisba és több francia városba, Churchill semmiképen sem magánszemély, Angliában az ellenzék vezére rangban és fizetésben egyenlő a miniszterelnökkel. Befolyása gyakran nagyobb, mint a miniszterelnöké. Churchill befolyása pedig kétségtelenül nagyobb. Másrészt a diplomáciai kar tagjai ma is kivétel nélkül a konzervatív párt exponensei.

Mint a fasiszta Olaszországot, Németországot is fel akarják támasztani. E tekintetben minden oldalon egyetértenek. Csak míg a szovjet azért akarja fel-támasztani, hogy a demokrácia erősödjék, tehát úgy, hogy a német önállóság csak a teljes átnevelés után válhék érvényessé, a nyugati hatalmak Hitler Németországot akarják feltámasztani angol-amerikai gyarmatként. Ez teszi indokolttá, hogy a kelet európai államok, amelyek számára a német hódítóerőszak mindenkor közvetlen veszélyt jelent, barátsági és kölcsönös segélynyújtási szövetségekkel igyekeznek biztosítani határaikat. Ha tehát a nyugati reakció azt a vádat emeli a kelet európai államok ellen, hogy vasfüggönnyel választja el magát a nyugattól, ezt a vasfüggönnyt a valóságban a nyugatiak teremtik meg azzal a készülődéssel, amelyet a haladó és valóban demokratikus népek ellen szerveznek.

A jelek szerint **Magyarországnak** ugyanóyan szerepet szánnak ebben a reakciós készülődésben, mint **Olaszországnak**. A vatikáni és a nyugati reakció minden erejével támogatja a magyarországi reakciót és kisebb engedmények árán le akarja kötni magának Magyarországot, hogy ugyanúgy, mint Hitler és Mussolini, beekelje ezt az országot a kelet európai államok szövetsége közé. Magyarország visszakapja Ausztriába elhurcolt aranyát, visszakapja azt az aranyat is, amit Ausztriából sietve hurcoltak el Frankfurtba az amerikai főhadiszállásra. Ennek ellenében hitelbe kap hadifelszerelést, amire a békeszerződések értelmében előreláthatólag egyáltalán nem lesz szüksége, de kénytelen átvenni, mert Amerika ócskavasként Európában maradt hadifelszerelését el akarja adni. Mindennek a következménye, hogy a reakció minden eszközzel meg akarja akadályozni Magyarország gazdasági helyzetének rendezését. Szervezett szabotázs folyik Budapest és a magyar nagyvárosok élelmezése tekintetében. A termékek nem akarnak árut eladni. A munkásság minden erőfeszítése, hogy augusztus elsejére, amikor a forintot kibocsájtják elegendő árut termeljen, csak félsikerrel járt, mert a mezőgazdasági termékek és az élelmezési előállítás nem nyújt kielégítő árumennyiséget arra, hogy az újonnan kibocsátott pénznek valóban vásárlóereje is legyen.

Magyarországon végre hozzáfáztak az erélyes tisztogatáshoz. A belügyminiszter súlyos vádak alapján betiltotta a Foederatio Emerikánát — a szent Imre kollégiumot — amelyről kiderült, hogy Mindszenty érsek vezetésével a terrorcselekedetekre szervezkedő ifjúság központja volt. Ezenkívül betiltottak még több mint ötven egyesületet, köztük a délvidéki egyetemi hallgatók egyesületét is, amely Jugoszlávia ellen irányuló irredenta propaganda központja volt. A magyar demokrácia mindent megkísérelt, hogy ne váljon azzá a játékk-

szerre, amit nyugatról sorsául szánnak. A belső reakció azonban sokban megnehezíti az erőszítések eredményességét, amit legjobban bizonyítanak a különböző fasiszta merényletek szovjet tisztak ellen. Klementisz csehszlovák helyettes külügyminiszter nyilatkozata szerint a magyar államférfiaknak nyugati útjukon alkalmuk volt meggyőződni arról, hogy a békekonferencián a legyőzött Magyarországgal kötnek békeszerződést, Magyarországnak tehát nem lesz alkalma igényeket támasztani. Ez a kijelentés megvilágítja Magyarország helyzetét, de nem kétséges, hogy a kijelentésben a csehszlovák magyar lakosságcsere problémájának is szerepe volt.

Romániának hasonló szerepet szántak a nyugati hatalmak és ezt három újabb jegyzékben kifejezésre is juttatták. A jegyzékek kifogást emeltek az ellen, hogy Romániában még mindig nem írták ki a választásokat. Ugyanakkor a román békeszerződések körül nehézségeket támasztottak különösen a dunai hajózás és a vagyonkérdések miatt. A petróleum társaságok és bányák részvényeit háború alatt a németek átvették a román kormánytól. Igaz, hogy a román kormánynak nem volt joga eladni ezeket, mert a részvények tulajdonképpen tulajdonosai angolok és amerikaiak voltak, de a háború után ezek a vagyonok német vagyonként maradtak Romániában. A potsdami egyezmény viszont kimondja, hogy a Németországon kívül fellelhető német vagyon hadizsákmány. Ezzel kapcsolatban nem határozták meg pontosan, milyen vagyonokra vonatkozik a megállapodás és most azt állítják, hogy a szövetségesek elfoglalt és németté nyilvánított vagyona nem lehet hadizsákmány. Rendszeresen maradt ez a kérdés ugyanúgy, mint a külföldön fellelhető román vagyonok ügye. Ezt azonban arra akarják felhasználni, hogy ugyanúgy, mint az elhurcolt hajók tekintetében nyomást gyakoroljanak Romániára és visszaszerezék a román petróleumtársaságok és bányák részvényeit. Románia azonban végre szeretne felszabadulni az idegen befolyástól és minden lehetőet elkövet, hogy az imperialista nagytőkék nyomását távolítsa magától. Az ellenzék, amelyet nyugati bűntogat, komoly nehézségeket támaszt a tekintetben. Meg akarta akadályozni az ellenzék a választási törvény törvényesítését is, a demokratikus pártok szövetsége azonban diadalmaszkodott és dr. Groza Péter miniszterelnök vezetésében őszintén demokratikus szándékú kormánya megteheti a választási előkészületeket. Az őszre várható román választásokon bizonyosra vehető a koalíció győzelme. Időközben megtartják a békekonferenciát is és ez tisztázottabb helyzetet teremt Románia számára.

Erre vár Bulgária is. A bolgár ellenzék nem sikerült bevonni a kormánynba, mert az ellenzék képviselői nem hajlandók beállásosan együttműködni a Hazafias Arcvonal kormányával. Földalatti mozgalmak útján támasztanak nehézségeket a kormánynak, amelynek helyzetét a nemzetközi politika is igyekszik megnehezíteni. Bulgária jogos igényt támaszt Foszakiráclára, amelynek lakossága túlnyomó részben bolgár. Minthogy azonban ez egyben kijáratot jelentene az Égei tengerre, tehát a Földközi tengerre, Caudarisz görög miniszterelnök és külügyminiszter angolai és amerikai útján bejelentette Görögország területi igényeit Bulgáriával szemben, ugyanakkor vad uszító propagandát indítva mind a bolgárok, mind az albánok ellen. Bulgária a nehézségekkel szemben óriási erőszítéseket tesz, hogy gazdaságilag rendezze helyzetét és ebben hathatós támogatást nyújt a Szovjetunió és Jugoszlávia. Tito marsal éppen legutóbb jelentette ki cetinyei beszédében:

»Viszonyunk Bulgáriával testvéri és baráti. Bulgária helyzete még nem rendeződött, de amint a békekötés megtörténik és Bulgária szabadon választhatja meg képviselőtestületét, ez a testület szabadon dönthet majd arról, hogyan építi ki kapcsolatait Jugoszláviával. Már most megmonthatom, hogy ez a kapcsolat mindenképpen a legszilárdabb és legszorosabb lesz.«

Végül Finnország — az ötödik békekötő állam — helyzete ad alkalmat a vitára: azzal, hogy a nyugati sajtó vádja szerint ez az északi ország teljesen szovjet befolyás alatt áll. A földalatti mozgalom itt is pontosan úgy működik, mint a többi országokban, ahol a nemzetközi reakció szervezés támogatja a fasiszta elemek akciót. Finnország földrajzi fekvése és gazdasági helyzete mellett természetes, hogy a legszorosabb kapcsolatokat tartja fenn a Szovjetunióval. Az is természetes, hogy ennek ellenére semmiképpen sem kíván szakítani nyugattal és gondosan ápolja az együttműködést a nyugati demokratikus körökkel. A békekonzferencia előkészületei során a helyzet az volt, hogy Finnország békeszerződését készítették el a leggyorsabban és legkönnyebben, mert nem kerülhetett nyílt vitára a sor a finn kérdésekben. Mannerheim távozása és a haladószellemű kormány megalakulása után az új kormány csaknem teljes egészében elfogadott Moszkvába és ott a legszorosabbra fűzte kapcsolatait a Szovjetunióval.

Iven körülmények között folynak a béketárgyalások előkészületei. Hatalmas erőforrás lesz, de *nem döntőütközet*. A békekonzferencián a tőkeérdekek a népek érdekeivel kerülnek szembe. Lehetséges, hogy a reakciónak sikerül nagyobb erőket összefogni a tőkeérdekek megvédésére, ez azonban nem alkalmas eszköz tartós és nyugalmat biztosító béke építésére. Ha sikerül elérni azt, hogy a demokráciák számára hosszabb nyugalmi időt biztosítsanak, ez már csatányerést jelent és mivel az atombomba és egyéb fegyvercsörtetések elenére is egyik fél sem akar pillanatnyilag ténylegesen háborút, bizonyosra vehető, hogy ezt haladékat biztosítja a párisi békekonzferencia. A haladéki idő alatt a demokráciának elég ideje lesz a megerősödésre és a tartósabb béke biztosítására.

1946. július 22.

FIGYELŐ

A MAGYAR SAJTÓ TERJESZTÉSE

Írta: Remete Mária

1 A HID áprilisi számában adott először részletes jelentést a sajtóterjesztésről. Úgy érezzük, ismét szükség van arra, hogy megállapítsuk haladunk-e vagy visszaestünk ezen a téren.

A sajtóterjesztés igen fontos feladat, elvtársaink azonban még mindig nem veszik elég komolyan. Pedig óriási jelentőséggel bírnak irodalmi vállalataink erőfeszítései annak érdekében, hogy minden hazánkban élő nemzetiség saját anyanyelvén olvassa mindazokat a könyveket, cikkeket, melyek tudását gyarapítják és éleslétását fokozzák. Ez is egyik vívmánya a Népfelszabadító harcoknak. Mert nem így volt ez a háború előtt Jugoszláviában.

Akkor is voltak magyar könyvek, az igaz, de azok Magyarországnál behozott, nagyjából ponyvairodalmat tartalmazó írások voltak. Olyan, ami tudsumkat növelte, ítélőképeségünket helyes irányba terelte volna, nagyon ritka jelenség volt. S az is legtöbbször nem magyarországi, hanem csehszlovákiai vagy franciaországi kiadásban jelent meg. Az általánosan forgalomban levő magyar könyvek nagy részét fasiszta szellemű, reakciós gondolatok irányították, de oly módon, hogy sokszor az olvasó észre sem vette. Éppen ezért történhetett meg, hogy nem egyszer a legelismertebben nyilatkoztak az olvasók olyan könyvekről és írókról, akik a legnagyobb rombolást vitték véghez népünk soraiban. A helyes ítélőképeségük hiánya segíthette elő és segítheti elő még ma is az emberek tisztánlátásának elhomályosítását.